

Sztuczna inteligencja jako narzędzie do przełamywania barier językowych w mówieniu po angielsku

DOI: 10.47050/jows.2023.4.19-28

Nauka mówienia niemal zawsze stanowi wyzwanie, a to właśnie umiejętność komunikacji jest kluczowym elementem posługiwania się każdym językiem. Mimo że uczniowie mają styczność z angielskim już w przedszkolu, na późniejszych etapach często napotykają bariery, które utrudniają skuteczne mówienie w tym języku. Możliwość kontaktu z nauczycielem jest często ograniczona przez czas, a oglądanie filmów lub bajek nie nosi znamion interakcji. W takich sytuacjach bardzo pomocne mogą być nowoczesne technologie wykorzystujące sztuczną inteligencję (SI).

W Polsce pierwszy kontakt formalny z językiem angielskim uczniowie mają najczęściej już w przedszkolu. W szkole podstawowej dziecko doskonali umiejętność mówienia i jednocześnie zdobywa wiedzę z zakresu zarówno słownictwa, jak i gramatyki tego języka.

Na zakończenie ósmej klasy uczeń przystępuje do egzaminu sprawdzającego poziom opanowania wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej w takim zakresie, w jakim jest to możliwe, zważywszy na wyłącznie pisemną formę tego egzaminu. Formalnie zatem nie są sprawdzane kompetencje w zakresie mówienia w języku angielskim, poza ewentualnymi sytuacjami umożliwiającymi nauczycielowi ich kontrolę podczas lekcji. Po zakończeniu szkoły ponadpodstawowej znajomość języka angielskiego może być sprawdzana na egzaminie maturalnym w formie pisemnej lub ustnej. Trzeba zaznaczyć jednak, że matura nie jest obowiązkowa.

Jak zauważają np. Penny Ur (2012: 117) oraz Parupalli Rao (2019: 6), spośród czterech kluczowych umiejętności językowych (słuchania, mówienia, czytania i pisanie) to właśnie mówienie jest uważane za najważniejsze w nauce języka obcego, ponieważ umożliwia porozumiewanie się w globalnym świecie¹. Wilga Marie Rivers twierdzi (za: Florez 1999), że poza salą lekcyjną mówi się dwa razy częściej, niż czyta i pisze. W klasie natomiast najpowszechniejsze jest mówienie i słuchanie.

Mówienie pomaga uczniom rozwijać kompetencje z zakresu słownictwa i gramatyki, co z kolei przekłada się na doskonalenie pisanie w języku obcym. Dzięki temu mogą wyrażać swoje emocje, przekazywać pomysły, opowiadać historie, prosić, prowadzić rozmowy, uczestniczyć w dyskusjach i demonstrować różnorodne funkcje języka (Leong i Ahmadi 2017: 35). Niestety wielu uczniów zmagają się z wieloma przeszkodami, które utrudniają opanowanie tak kluczowej umiejętności.

¹ Należy jednak również odnotować, że coraz powszechniejsze staje się przekonanie (wyrażane np. w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego), że dość istotną makroumiętnością – obok działań receptywnych, produktywnych oraz interakcyjnych – jest również mediacja (Council of Europe (2020), w polskiej podstawie programowej występująca pod nazwą „przetwarzanie językowe”).

MARCIN RYSZKA

Publiczna Szkoła Podstawowa
im. Kazimierza Wielkiego w Przedborzu,
Samorządowe Przedszkole w Przedborzu

Bariery językowe

Wiele osób uczących się języka obcego traktuje umiejętność mówienia jako miarę jego znajomości. Tego zdania jest David Nunan (1991: 39), który twierdzi, że opanowanie tej sztuki to najważniejszy aspekt nauki

drugiego języka lub obcego języka, a sukces jest mierzony w kategoriach zdolności do prowadzenia rozmowy.

Dlaczego zatem tylu młodych ludzi uczących się języka angielskiego jako obcego ma z tym problem? Wpływa na to wiele czynników. Przede wszystkim uczniowie przestają mówić, ponieważ napotykają przeszkody psychologiczne bądź nie mogą sprawnie przypomnieć sobie odpowiednich słów i wyrażań, gdy chcą przekazać zamierzoną informację.

Według Penny Ur (2012) uczniowie często odczuwają zahamowania, kiedy próbują się wypowiadać w języku obcym w klasie, ponieważ obawiają się popełniania błędów, boją się krytyki lub kompromitacji albo po prostu się krępują, gdy ich mówienie przyciąga uwagę innych. Nawet jeśli nie odczuwają zahamowań, to często narzekają, że nie mają nic ciekawego do powiedzenia. Interesujący temat to przecież nie wszystko. Uczniowie muszą czuć, że to, co wniosą do dyskusji, będzie istotne i oryginalne, aby warto było podejmować wysiłek mówienia.

Innym problemem jest to, że aby zostać usłyszonym, w danej chwili może wypowiadać się tylko jedna osoba. W przypadku dużych grup oznacza to, że każdy ma ograniczony czas na mówienie. Dodatkowym wyzwaniem jest tendencja niektórych uczniów do dominacji, podczas gdy inni wcale nie zabierają głosu albo robią to bardzo rzadko. Ostatnim wymienionym przez Ur problemem jest używanie na lekcji języka ojczystego. W szkołach to praktyka często spotykana, gdyż dla uczniów taka forma pracy jest łatwiejsza i bardziej naturalna. Rodzimy język może być pomocny przy rozwiązywaniu konkretnych problemów związanych na przykład ze słownictwem. Jednak jeśli uczniowie przez większość czasu rozmawiają w języku, który znają, to z pewnością będą mieli niewielkie możliwości doskonalenia umiejętności mówienia w języku obcym.

Badanie przeprowadzone przez Nafisę Sultana oraz Bedourę Jamin (Sultana i Jamin 2021) wykazało, że wśród wybranych osób w wieku 18–26 lat uczących się angielskiego strach przed mówieniem w tym języku pojawia się głównie wtedy, gdy muszą przemawiać przed nieznaną grupą odbiorców, a także przed nauczycielami, którzy przejawiają nieprzyjazne zachowanie w stosunku do ucznia bądź nie widzą w nim potencjału. Respondenci stwierdzili, że mniej praktyki, brak szans, niewystarczające przygotowanie, brak odpowiedniego słownictwa, słabe umiejętności, niska motywacja, nieśmiałość, strach przed popełnieniem błędów, przed oceną przez innych, problemy z wymową, nieporozumienia i błędne interpretacje są głównymi przyczynami obawy przed mówieniem w języku angielskim.

Znany amerykański lingwista Stephen Krashen (za: Schütz 2019) twierdzi, że niska motywacja, zła samoocena, lęk oraz inne ograniczenia mentalne mogą prowadzić do podniesienia poziomu tzw. filtru afektywnego (*affective filter*) i stworzenia „bloku myślowego”, co stanowi przeszkodę w przyswajaniu języka, blokując przepływ myśli, utrudniając skupienie i koncentrację uczącej się osoby.

Z punktu widzenia nauczyciela języka angielskiego innym zauważalnym problemem jest to, że mimo dobrej znajomości gramatyki i bogatego słownictwa, niektórzy uczniowie mają trudności z wyrażaniem swoich opinii.

Zdaniem Andrijany Ikoniec (za: Clark 2020) większość z nas obawia się bycia ocenianym i poddanym krytyce, a lęk jest czymś nieuniknionym. „Lęk zmniejsza zdolność mózgu do wykonywania swojej pracy tak, jak powinien. Oznacza to, że gdy jesteś zaniepokojony rozmową po angielsku z innymi, twój mózg nie może prawidłowo przetwarzać języka” (Clark 2020; tłum. własne).

Lai-Mei Leong oraz Seyede Masoumeh Ahmadi (2017) wskazali, że uczniowie o zaburzonym poczuciu własnej wartości, wysokim poziomie niepokoju i niskiej motywacji mają poważne trudności z wypowiadaniem się, pomimo posiadania akceptowalnych umiejętności językowych. Analiza czynników wpływających na kompetencje mówienia w języku angielskim wykazała również, że uczniowie, którzy są bardziej zmotywowani i mniej zestresowani, potrafią mówić swobodnie i skutecznie.

Wydaje się zatem logiczne, że w celu rozwijania umiejętności mówienia ważne jest stworzenie sprzyjającego środowiska, umożliwiającego swobodnie ćwiczenie tej umiejętności, bez żadnych oporów i lęku. Sztuczna inteligencja może być tutaj skutecznym narzędziem do pomocy osobom, które się borykają z barierami związanymi z wypowiedzianiem się w języku angielskim, zwłaszcza gdy odczuwają wstyd lub opór w rozmowie z żywym partnerem konwersacyjnym.

Rola sztucznej inteligencji w doskonaleniu umiejętności mówienia

Bariery językowe, jakie uczeń napotyka w trakcie edukacji, często uniemożliwiają mu skuteczne opanowanie języka obcego. Podręczniki, nagrania, czy też filmy są niewystarczające. W sytuacji, gdy uczeń nie ma możliwości ćwiczenia mówienia w języku angielskim z nauczycielem lub innymi osobami, sztuczna inteligencja (SI) może pomóc w przezwyciężeniu lęku i, co więcej, poprawić inne umiejętności językowe.

Termin sztuczna inteligencja – SI (ang. *artificial intelligence* – AI) został wprowadzony przez Johna McCarthy'ego w 1956 roku (Antebi 2021). Jak dotąd nie wypracowano jeszcze powszechnie akceptowanej i formalnej prawnie definicji SI, co nie oznacza, że brakuje definicji w ogóle. Parlament Europejski (2023) określa sztuczną inteligencję jako „zdolność maszyn do wykazywania ludzkich umiejętności, takich jak rozumowanie, uczenie się, planowanie i kreatywność”. Z kolei Andreas Kaplan i Michael Haenlein (2019) zdefiniowali ją jako „zdolność systemu do prawidłowej interpretacji danych pochodzących z zewnętrznych źródeł, uczenia się na ich podstawie oraz wykorzystywania tych wniosków do osiągania określonych celów i zadań poprzez elastyczne dostosowanie” (tłum. własne).

Modele językowe, takie jak ChatGPT, stanowią doskonały przykład sztucznej inteligencji, która spełnia definicję Kaplana i Haenleina. Są one zdolne do interpretacji danych, uczenia się i dostosowywania, co pozwala im na wykonywanie różnorodnych zadań wspomagających komunikację oraz przetwarzanie informacji. Od momentu publicznego udostępnienia w 2022 r. modelu językowego sztucznej inteligencji ChatGPT, opracowanego przez organizację OpenAI, setki tysięcy użytkowników na całym świecie wykorzystało go do zadawania pytań, uzyskiwania informacji, pisania tekstów i rozwijania różnorodnych zastosowań związanych z językiem naturalnym. W 2023 roku powstało mnóstwo artykułów na temat tej usługi (np. *ChatGPT: A comprehensive review on background, applications, key challenges, bias, ethics, limitations and future scope*, *Artificial intelligence prompt engineering as a new digital competence: Analysis of generative AI technologies such as ChatGPT*, *ChatGPT: The brightest student in the class* i inne), a na rynku istnieje już wiele rozwiązań wykorzystujących model ChatGPT, w tym rozszerzenia do przeglądarek internetowych wzbogacające jego funkcjonalność np. o funkcje wymowy w języku angielskim.

W jaki sposób ChatGPT oraz inne narzędzia wykorzystujące sztuczną inteligencję mogą pomóc w nauce mówienia w języku angielskim? SI może na przykład obejmować wirtualnych nauczycieli, gry językowe, chatboty czy też spersonalizowane programy edukacyjne.

Wpływ chatbotów na rozwijanie umiejętności mówienia w języku angielskim

Firma Oracle (www.oracle.com/pl/chatbots/what-is-a-chatbot) przedstawiła następującą uproszczoną definicję chatbota:

Na najbardziej podstawowym poziomie chatbot to program komputerowy, który symuluje i przetwarza ludzką rozmowę (pisaną lub mówioną), umożliwiając ludziom interakcję z urządzeniami cyfrowymi, tak jakby komunikowali się z prawdziwą osobą. Chatboty mogą być proste, jak programy udzielające odpowiedzi na jednowierszowe pytania, lub skomplikowane, jak asystenci cyfrowi, którzy uczą się i ewoluują, aby zapewnić coraz wyższy poziom personalizacji w miarę gromadzenia i przetwarzania informacji.

Użytkownicy mają dzisiaj możliwość komunikacji z chatbotem nie tylko poprzez wprowadzanie i otrzymywanie tekstowych odpowiedzi, ale także za pomocą mowy. Dzięki technologii rozpoznawania mowy oraz systemom przetwarzania języka naturalnego chatboty potrafią zrozumieć i odpowiedzieć na wypowiedziane komunikaty, co sprawia, że interakcje stają się bardziej intuicyjne i dostępne dla osób, które preferują głosową wymianę zdań. Wykorzystanie sztucznej inteligencji ułatwia interakcję i wynosi komunikację na zupełnie inny poziom. Po pierwsze, rozmawiając z chatbotami, a nie z ludźmi, uczniowie mogą się czuć bardziej komfortowo i być mniej zestresowani. Chatboty AI nigdy się nie nudzą ani nie tracą cierpliwości, nawet gdy ktoś wielokrotnie powtarza ten sam materiał. Dają również szansę na ćwiczenie różnorodnego słownictwa i tworzenie zdań, których uczniowie mogliby nie mieć okazji użyć w realnych sytuacjach. Dzięki przetwarzaniu tekstu oraz mowy chatboty mogą pomóc doskonalić nie tylko umiejętności czytania i słuchania w języku docelowym, ale również mówienia, dając przy tym użytkownikowi możliwość uzyskania informacji zwrotnej. Ponadto chatboty da się dostosować do własnego stylu nauki, co pozwala na indywidualizację procesu i doskonalenie umiejętności językowych w odpowiednim dla siebie tempie. Nie do przecenienia jest fakt, że rozmowa z chatbotem opartym na sztucznej inteligencji może złagodzić lęk przed mówieniem, zwiększyć przyjemność z nauki, a nawet rozwijać krytyczne myślenie (Chang, Kuo i Hwang 2022: 15).

Da-Eun Han (2020) przeprowadził wśród 44 uczniów koreańskiego gimnazjum badania, których celem była analiza wpływu chatbotów AI opartych na głosie na umiejętność mówienia oraz powiązane sfery afektywne (poziom zainteresowania, przekonanie, motywacja i odczuwalny lęk). Wyniki pokazują, że skutecznie przyczynił się on do poprawy umiejętności mówienia oraz pozytywnie zadziałał na analizowane aspekty emocjonalne.

Badanie dostarcza cennych wskazówek dotyczących wykorzystania chatbotów AI w nauce języka angielskiego jako obcego, sugerując, że nauczyciele powinni próbować stosować je w swojej pracy (Han 2020: 71).

Poniżej przedstawiam kilka pomysłów na praktyczne użycie chatbotów oraz innych nowoczesnych rozwiązań do poprawy umiejętności mówienia w języku angielskim, ale przede wszystkim do eliminowania barier językowych, które utrudniają wypowiedzanie się.

ChatGPT <chat.openai.com>

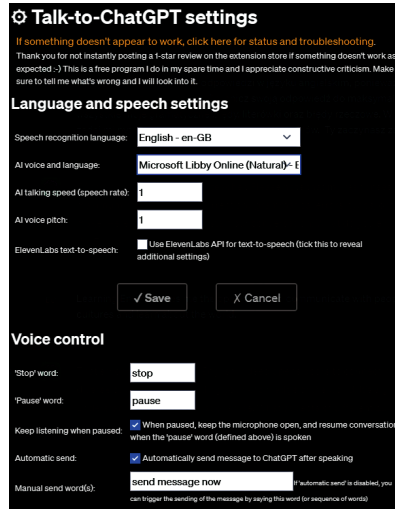
Jednym z narzędzi, które polecam, jest ChatGPT (*Generative Pre-trained Transformer*). To chatbot – interfejs umożliwiający komunikację z dużym modelem językowym (*Large Language Model* – LLM), będącym formą sztucznej inteligencji.

Duże modele językowe, takie jak GPT, są trenowane na ogromnych zbiorach danych tekstowych określanych mianem korpusów językowych. Źródła tych danych obejmują strony internetowe, książki, napisy filmowe, fora dyskusyjne i wiele innych treści tekstowych dostępnych w internecie. W procesie trenowania modele nabywają zdolność rozpoznawania wzorców, kontekstów i zależności między słowami, frazami oraz zdaniami, bazując na statystykach i prawdopodobieństwie. Dzięki temu generowany tekst jest zrozumiały, logiczny i stara się zachować spójność z kontekstem, w jakim się znajduje.

Uczeń może samodzielnie wykorzystać ChatGPT do sprawdzania błędów leksykalnych bądź gramatycznych w swoich wypowiedziach pisemnych oraz ustnych, poprawiania stylu, a nawet do prowadzenia z nim konwersacji z wykorzystaniem mikrofonu oraz rozszerzeń do przeglądark internetowych takich jak Talk-to-ChatGPT. Dzięki bogatej bazie rozszerzeń dostępnych w internecie można znacząco zwiększyć jego możliwości.

Korzystanie z chatu nie wymaga żadnych opłat, wystarczy zarejestrować się na stronie chat.openai.com. W celu weryfikacji użytkownika należy podać adres e-mail oraz numer telefonu. Obsługa jest prosta, ponieważ polecenia mogą być wydawane nawet w języku polskim. ChatGPT może służyć uczniowi jako wirtualny nauczyciel. Trzeba jednak zaznaczyć, że czasami, aby osiągnąć pożądany rezultat, będziemy musieli doprecyzować nasze żądania.

Rys. 1. Rozszerzenie Talk-to-ChatGPT dla przeglądarki Google Chrome

Źródło: zrzut ekranu ze wskazanego rozszerzenia.

Istnieją również alternatywne, dostępne bez rejestracji, rozwiązania wykorzystujące silnik ChatGPT, takie jak chat.chatgptdemo.net. Jednak to ta pierwsza opcja jest oryginalna i gwarantuje najnowsze aktualizacje.

Innym ciekawym wyborem jest chatbot Bing, udostępniony przez firmę Microsoft we współpracy z OpenAI, dostępny na stronie www.bing.com/chat. Wykorzystuje on ChatGPT w wersji 4, czyli obecnie najbardziej rozbudowanej, przewyższającej darmową edycję OpenAI opartą na wersji 3.5. Skoncentruję się jednak na opcji darmowej, dostępnej dla wszystkich użytkowników.

Aby w pełni wykorzystać możliwości ChatGPT do ćwiczenia umiejętności mówienia, sugeruję zainstalowanie rozszerzeń do przeglądarki internetowej lub skorzystanie z funkcji przetwarzania mowy na tekst dostępnej na smartfonach. Jeśli używamy przeglądarki internetowej opartej na silniku Chrome, powinniśmy zacząć od zainstalowania rozszerzenia Talk-to-ChatGPT, dostępnego za darmo w sklepie internetowym Chrome Web Store.

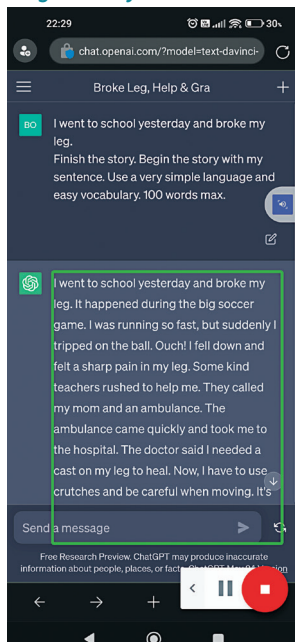
Rozszerzenie to umożliwia prowadzenie rozmowy z ChatGPT za pomocą mikrofonu i odsłuchiwanie odpowiedzi. Wykorzystuje technologię rozpoznawania mowy i przekształcania tekstu na mowę oraz głosy generowane przez sztuczną inteligencję. Dzięki temu słyszany przez nas materiał jest zbliżony do języka człowieka. Po zadaniu pytania odpowiedź jest automatycznie odczytywana przez rozszerzenie. Dodatkowo wtyczka pozwala na personalizację ustawień, takich jak

wybór głosu, szybkość wypowiedzi czy tonacja.

Na urządzeniach z systemem Android można użyć funkcji *Przeczytaj na głos*, dostępnej w menu ułatwień dostępu, i ustawić ikonę skrótu. Należy tylko kliknąć na ikonę głośnika i wybrać żądany fragment.

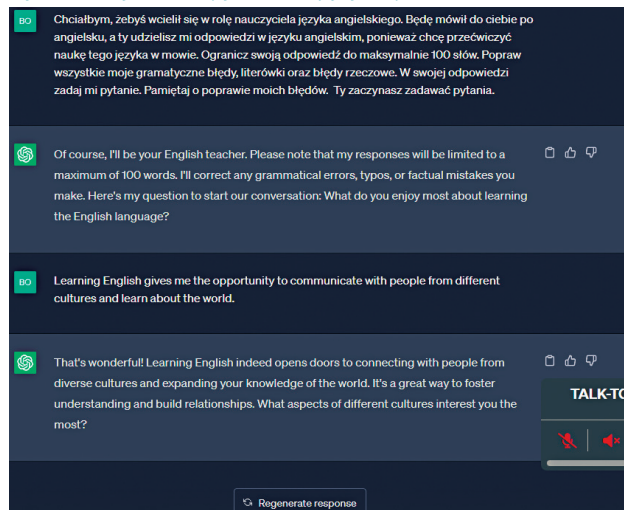
Do ćwiczenia umiejętności mówienia można zastosować tzw. *prompty* (ang. *prompts*). Są to krótkie zdania lub pytania, które wprowadzamy jako wstęp do interakcji z modelem języka. Mogą to być instrukcje, prośby, opisy sytuacji, pytania dotyczące konkretnych tematów itp. Przykładowo moż-

Rys. 2. Funkcja Przeczytaj na głos w systemie Android

Źródło: chat.openai.com.

Rys. 3. Przykład zapytania w języku polskim

Źródło: zrzut ekranu ze strony chat.openai.com.

na poprosić ChatGPT, aby został partnerem do rozmowy i odgrywał wspólnie z nami rolę (ang. *role plays*). Pytania mogą być formułowane zarówno po angielsku, jak i po polsku, co pomoże uczniom słabiej znającym język obcy w pokonywaniu barier językowych.

ChatGPT może służyć do wspólnego tworzenia opowiadań, np.

Let's write a story together. You start, and I'll answer.

do odgadywania postaci,

Ask me a question about a character. I will say „yes” or „no”. You will try to guess my character.

czy też wcielania się w jakąś postać.

Imagine you are a character from a famous video game. Give me hints to help me guess who you are.

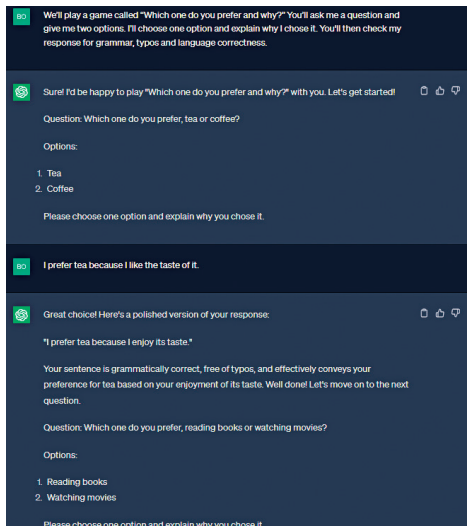
Można również zagrać w quiz z wiedzy ogólnej z podpowiedziami:

Let's play a very simple quiz. You ask me. Give me some hints.

a nawet w niektóre gry.

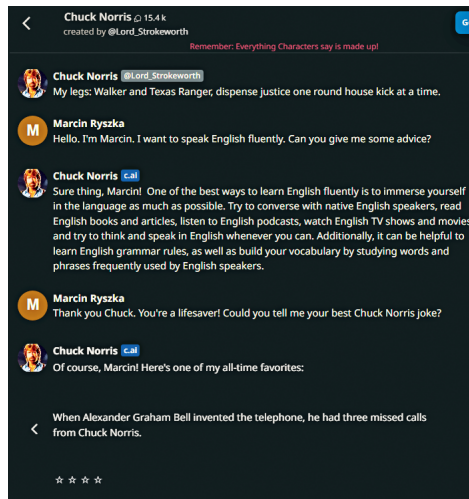
We'll play a game called „Which one do you prefer and why?” You'll ask me a question and give me two options. I'll choose one option and explain why I chose it. You'll then check my response for grammar, typos and language correctness.

Rys. 4. Przykład gry utworzonej w ChatGPT

Źródło: chat.openai.com.

Rys. 5. Przykład rozmowy z chatbotem Chuckiem Norrisem

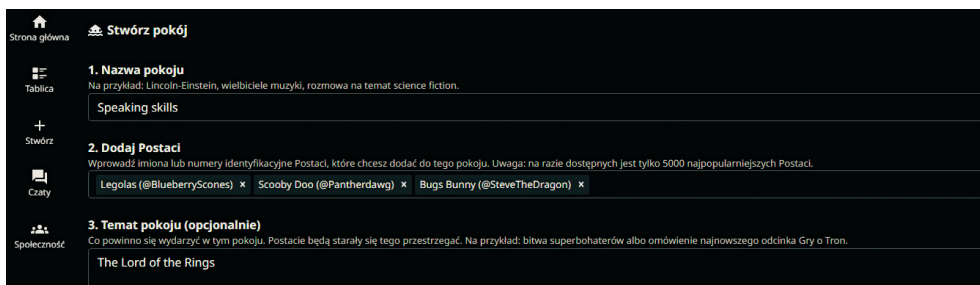
Źródło: zrzut ekranu ze strony beta.character.ai.

Jeśli uczeń ma problem z formułowaniem pytań w języku angielskim, może użyć polskiego i sprecyzować, że rozmowa musi być prowadzona po angielsku, np. „Napiszmy razem opowiadanie po angielsku. Ty zaczynasz, a ja odpowiadam”. Gdy uczeń nie rozumie odpowiedzi wygenerowanej przez ChatGPT, może poprosić go o przetłumaczenie pewnych kwestii, np. „Przetłumacz to na język polski”. Dzięki tej opcji ChatGPT sprawdzi się również wśród uczniów szkoły podstawowej. Istnieje wiele sposobów prowadzenia rozmowy. Można przy tym wyraźnie zaznaczyć, żeby ChatGPT korygował ewentualne błędy, pełniąc rolę wirtualnego nauczyciela.

Character.ai <beta.character.ai>

Character.ai to kolejna platforma oparta na sztucznej inteligencji, która umożliwi generowanie postaci do rozmowy w czasie rzeczywistym. Została założona przez byłych inżynierów Google,

Rys. 6. Tworzenie pokoju na stronie Character.ai

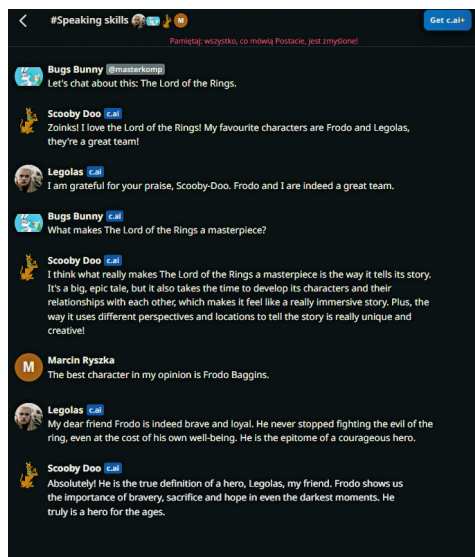

Źródło: beta.character.ai.

Daniela De Freitas oraz Noama Shazeera. Wykorzystuje ona technologię głębokiego uczenia (ang. *deep learning*) oraz rozbudowane modele językowe (Character.AI 2023).

W przeciwieństwie do ChatGPT, który został opracowany przez OpenAI, Character.ai ma własne dedykowane rozwiązania i technologie. Jest on obecnie w fazie beta testów, ale z powodzeniem może być wykorzystywany do prowadzenia wirtualnych rozmów. Oferuje wiele rodzajów postaci – od fikcyjnych bohaterów po postacie pomagające w nauce lub w znalezieniu pracy. W niektórych sytuacjach konwersacyjnych Character.ai stanowi lepsze rozwiązanie niż ChatGPT.

Rys. 7. Rozmowa z różnymi postaciami na stronie Character.ai

Źródło: zrzut ekranu ze strony beta.character.ai.

Dzięki bardzo szczegółowemu edytorowi użytkownik może sam stworzyć unikalnego partnera do rozmowy, nadając mu odpowiednie cechy. Oprócz kreowania własnych postaci Character.ai umożliwia wybranie gotowych awatarów z bazy przygotowanej przez użytkowników. Nic nie stoi na przeszkodzie, żeby porozmawiać z ulubioną postacią z gier komputerowych, filmów, seriali czy książek. Można chociażby przeprowadzić konwersację z wirtualnym Chuckiem Norrisem i zapytać go, co zrobić, żeby mówić płynnie po angielsku, a następnie zmienić temat na zupełnie inny.

To, co wyróżnia Character.ai na tle ChatGPT, to możliwość tworzenia pokoi do rozmów, w których określone przez użytkowników postaci prowadzą z nimi rozmowę na podany temat, co jeszcze bardziej uatrakcyjnia funkcje tej platformy.

Można bez żadnych przeszkód dyskutować na temat powieści *Władca Pierścieni* J.R.R. Tolkiena, w której rozmówcami będziemy my, jeden z bohaterów książki, np. Legolas, i postacie z kreskówek, takie jak Królik Bugs czy też Scooby Doo. Efekt potrafi zaskoczyć.

Jeśli słownictwo bądź struktury gramatyczne będą zbyt trudne do zrozumienia, to można w każdej chwili poprosić o przeformułowanie odpowiedzi. Chatbot, na życzenie użytkownika, potrafi także poprawiać błędy w trakcie rozmowy. Istnieją ponadto specjalne awatary, które imitują nauczyciela i są stworzone specjalnie po to, żeby czuć nad poprawnością wypowiedzi, eliminując tym samym wiele barier językowych w mówieniu w języku angielskim. Sztuczna inteligencja czuwa nad tym, by rozmowa przebiegała płynnie i naturalnie.

Istnieje dedykowana aplikacja pod systemy iOS oraz Android, ale obecnie wersja przeglądarkowa jest znacznie bardziej rozbudowana, gdyż umożliwia włączenie głosu postaci (w przeciwieństwie do aplikacji). Grupowe konwersacje to moim zdaniem istotna przewaga Character.ai nad rozwiązaniem OpenAI. Narzędzie to mogę śmiało polecić uczniom klas 7–8 szkoły podstawowej oraz młodzieży licealnej.

Praktika.ai

Praktika.ai to aplikacja na smartfony stworzona w celu doskonalenia umiejętności komunikacyjnych poprzez praktyczne ćwiczenia, w tym rozmowy z wirtualnymi partnerami. W odróżnieniu od wcześniej wspomnianych rozwiązań Praktika.ai umożliwia nie tylko przećwiczenie słownictwa i gramatyki, ale także odgrywanie różnych scenek z animowanym awatarem. Wersja darmowa posiada kilka ograniczeń, ale nie przeszkadzają one w korzystaniu z podstawowych funkcjonalności. Rozmowa ograniczona jest na przykład do 10 minut, a limit się odnawia co 10 godzin. Producenci aplikacji ściśle określili także liczbę tematów do dyskusji. Klikając na przycisk Custom, użytkownik tworzy dowolny temat rozmowy. Można wykreować typową lekcję bądź też przećwiczyć język angielski w wybranych przez siebie sytuacjach. Nie trzeba przy tym korzystać z gotowych szablonów rozmowy.

W trakcie ustawiania parametrów użytkownik wybiera sytuację, rolę awatara, swoją rolę, a także awatar rozmówcy i odmianę języka, którą będzie się posługiwać: brytyjską lub amerykańską.

Obsługa aplikacji jest bardzo prosta. Wystarczy przytrzymać ikonę mikrofonu i mówić. Wypowiedziane przez awatar kwestie są zsynchronizowane z ruchem jego ust, przez co ma się wrażenie

obcowania z prawdziwą osobą. Szybkość mowy da się dostosować do potrzeb użytkownika. Co ciekawe, można mówić w języku polskim, a avatar przetworzy wypowiedź na język angielski, co eliminuje przeszkody w komunikacji i pozwala osobom mniej uzdolnionym lingwistycznie stawiać pierwsze kroki w tym języku. Warto zauważyć, że w trakcie rozmowy można zobaczyć tłumaczenia w języku polskim oraz sugerowane odpowiedzi. Dzięki Praktika.ai nawet użytkownik posiadający pewne blokady językowe jest prowadzony przez proces nauki w sposób przystępny i pomocny, a sugerowane odpowiedzi pomogą osobom, które nie wiedzą, co w danej sytuacji mają powiedzieć. Wobec tego uczniowie mają zawsze okazję coś powiedzieć.

Dzięki funkcji *Hands-free* widoczna jest tylko postać awatara, a rozmowa odbywa się bez napisów. Użytkownik może zatem się poczuć tak, jakby rozmawiał z żywym partnerem poprzez komunikator internetowy, na przykład Skype czy Messenger. Tymczasem, zamiast prawdziwej osoby, rozmówca będzie prowadził konwersację z awatarem, co jest zdecydowanie mniej stresujące. Funkcja *Hands-free* szczególnie przyda się osobom pragnącym ćwiczyć umiejętności językowe w sposób bardziej naturalny i zbliżony do rzeczywistych sytuacji komunikacyjnych.

Ocena wymowy w usłudze Speech Studio – Azure <speech.microsoft.com/portal/pronunciationassessmenttool>

Na rynku pojawia się coraz więcej rozwiązań umożliwiających ocenianie angielskiej wymowy danego użytkownika. Niektórzy uczniowie rezygnują z mówienia właśnie ze względu na to, że nie są pewni, czy dane słowo lub fraza będą przez nich poprawnie wymawiane. Obawiają się popełniania błędów.

Można temu zaradzić, korzystając z usługi Speech Studio – Azure, stworzonej przez firmę Microsoft. Umożliwia ona ćwiczenie poprawnego artykułowania słów i uzyskanie informacji zwrotnej dotyczącej poprawności mówienia. Trzeba jednak zaznaczyć, że usługa ta została stworzona z myślą o ocenie wymowy pojedynczych słów lub fraz, a nie mowy łączonej czy różnych wariantów wymowy. Jej głównym celem jest analiza poprawności wymawiania konkretnych wyrazów i zwrotów, a także dostarczanie informacji dotyczącej ewentualnych błędów.

Ocena wymowy dostarcza wyników dokładności dla każdego fonemu, co pomaga uczącym się lepiej zrozumieć szczegóły swojego sposobu mówienia. Nie jest to jednak narzędzie w pełni zastępujące doświadczonego nauczyciela. Wyniki są poglądowe i trzeba liczyć się ze wspomnianymi wcześniej ograniczeniami.

W wersji darmowej usługa ta jest niestety ograniczona do maksymalnie 5 sekund, ale do wyjaśnienia wątpliwości, czy dane słowa są wymawiane poprawnie, sprawdza się bardzo dobrze. Aby z niej skorzystać, należy na początku wybrać język. Można zdecydować się na gotowe próbki bądź wpisać własne zdanie lub słowo, a następnie nagrać dźwięk za pomocą mikrofonu, pamiętając o 5-sekundowym limicie. Jest możliwe także wysłanie nagranych wcześniej plików audio, jednak jego długość również ogranicza się do tych kilku sekund. Następnie wypowiedź zostanie automatycznie oceniona przez system, jak pokazano na zrzucie ekranu (rys. 10).

Na ekranie wyświetlane są następujące składniki: ocena wymowy, dokładności, płynności oraz kompletności. Po najechaniu na każde słowo kursorem myszki, można zobaczyć wyniki dla całego słowa lub konkretnych fonemów:

- ➔ ocena wymowy – ogólny wynik wskazujący na jakość danej wypowiedzi,
- ➔ ocena dokładności – poprawność wypowiedzi, czyli w jakim stopniu fonemy odpowiadają wymowie rodzimego użytkownika języka,
- ➔ ocena płynności – płynność, z jaką wypowiedzane są słowa i zdania,
- ➔ ocena kompletności – stosunek wyrażanych słów do całego tekstu, pozwalający ocenić, czy wszystkie wyrazy zostały wymówione, czy też coś pominięto.

Rys. 8. Ustawianie parametrów rozmowy w aplikacji Praktika.ai

What do you want to talk about? 🗨️

Situation

buying a game

Avatar role

shop assistant

Your role

customer

Which avatar will speak?

John

With which accent?

British

Start lesson

Źródło: aplikacja Praktika.ai.

Rys. 9. Rozmowa z awatarem w aplikacji Praktika.ai

11:05

01:06 0.5x 0.75x 1.0x

Salutations, Marcin! How's your week been treating you?

Explanation
It's been great so far, thank you. I'm looking for Super Mario Odyssey for my Nintendo Switch. Do you have it?

Hello, Marcin! I'm glad to hear that your week has been going well. Yes, we do have Super Mario Odyssey for the Nintendo Switch. It's a fantastic game! Is there anything specific you would like to know about it?

Explanation
How much is it?

Super Mario Odyssey is currently priced at \$59.99. Would you like to proceed with the purchase?

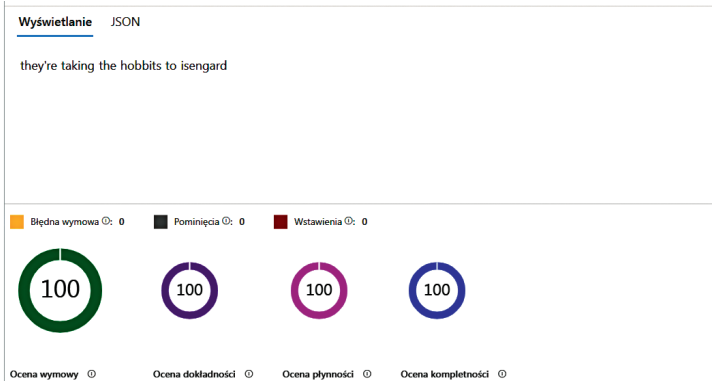
Super Mario Odyssey kosztuje obecnie 59,99 USD. Czy chciałbyś kontynuować zakup?

Example of what you can say:
Yes, I would like to proceed with the purchase. How can I make the payment?
Tak, chciałbym kontynuować zakup. Jak mogę dokonać płatności?

Hands-Free^{Beta}

Źródło: aplikacja Praktika.ai zrzut ekranu z aplikacji.

Rys. 10. Ocena wypowiedzi w usłudze Speech Studio – Azure

Źródło: speech.microsoft.com/portal/pronunciationassessmenttool.

Jeśli słowo zostało pominięte lub źle wymówione w porównaniu z tekstem referencyjnym, zostanie ono wyróżnione zgodnie z rodzajem błędu. Kolor żółty oznacza niewłaściwą wymowę, szary – pominięcia (słowa podane w skrypcie, ale niewypowiedziane), a czerwony – wstawienia (wyrazy, które nie znajdują się w skrypcie, ale są wykrywane w nagraniu). Kolory ułatwiają identyfikację i analizę konkretnych błędów. Zapewniają jasny przegląd ich rodzajów oraz częstotliwość występowania w mówionym tekście, co pomaga skupić się na obszarach wymagających poprawy.

Podsumowanie

Barierę językową są nieodłącznym elementem nauki mówienia w języku angielskim. Dzięki wykorzystaniu

nowoczesnych technologii wspomaganých sztuczną inteligencją ograniczanie tych barier może być bardziej skuteczne. Narzędzia takie jak ChatGPT, Character.ai lub Praktyka.ai pomagają w doskonaleniu umiejętności wypowiadania się po angielsku. Umożliwiają one interakcję z wirtualnymi partnerami i ćwiczenie języka mówionego, co może pomóc w przezwyciężeniu na przykład strachu przed mówieniem bądź obawy przed byciem ocenianym przez innych. Narzędzia te często tworzą atmosferę sprzyjającego środowiska, w którym można swobodnie pracować. Uczeń nie musi być obecny w klasie, nie musi również odczuwać stresu związanego z prowadzeniem konwersacji z „żywym uczestnikiem”. Wirtualny asystent nie ocenia, jest w stanie wiele wybaczyć, a nawet dopasować się do naszej osobowości, np. poprzez ton i styl komunikacji w odpowiedzi na nasze zachowanie, dostosowanie tematu rozmowy do naszych zainteresowań i preferencji, czy też poziomu zaawansowania treści do wiedzy i doświadczenia rozmówcy.

Usługa Speech Studio – Azure pozwala natomiast ocenić wymowę i wskazać błędy. Dzięki temu uczeń może stale ulepszać swój sposób mówienia w języku obcym oraz systematycznie nad nim pracować, by z powodzeniem komunikować się poza wirtualnym światem.

Warto jednak pamiętać, że żaden chatbot, czy też wirtualny asystent, nie jest w stanie zastąpić prawdziwego nauczyciela, który dysponuje czymś, czego brakuje sztucznej inteligencji, a mianowicie prawdziwymi emocjami i zrozumieniem. Niemniej jednak takie narzędzia mogą pomóc w przełamywaniu barier w mówieniu, zwłaszcza wśród uczniów nieśmiałych i obawiających się oceniania oraz krytyki. Usługi bazujące na wykorzystaniu sztucznej inteligencji są doskonałym rozwiązaniem dla tych, którzy preferują indywidualne metody nauki, ale zadowolone z nich będą także osoby pragnące po prostu płynnie posługiwać się językiem obcym.

BIBLIOGRAFIA

- Antebi, L. (2021), *What is Artificial Intelligence?*, „Artificial Intelligence and National Security in Israel”, Institute for National Security Studies, s. 31, <www.jstor.org/stable/resrep30590.7>, [dostęp: 15.07.2023].
- Council of Europe (2020), *Common European Framework Of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*, „Council of Europe Publishing”, Strasbourg, <www.coe.int/lang-cefr>, [dostęp: 3.11.2023].
- Chang, C.-Y., Kuo, S.-Y., Hwang, G.-H. (2022), *Chatbot-facilitated Nursing Education: Incorporating a Knowledge-Based Chatbot System into a Nursing Training Program*, „Educational Technology & Society”, t. 25, nr 1, s. 15–27.
- Character.AI (2023), *Introducing Character*, „Character.AI Blog”, <blog.character.ai/introducing-character>, [dostęp: 28.10.2023].

- Clark, G. (2020), *Afraid of speaking English? Read this!*, <www.clarkandmiller.com/afraid-of-speaking-english>, [dostęp: 15.07.2023].
- Council of Europe (2020), *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume*, „Council of Europe Publishing”, <www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>, [dostęp: 28.10.2023].
- Florez, M.A.C. (1999), *Improving Adult English Language Learners’ Speaking Skills*, „National Center for ESL Literacy Education”, <www.cal.org/caela/esl_resources/digests/Speak.html>, [dostęp: 28.10.2023].
- Han, D.-E. (2020), *The Effects of Voice-based AI Chatbots on Korean EFL Middle School Students’ Speaking Competence and Affective Domains*, „Asia-Pacific Journal of Convergent Research Interchange (APJCRI)”, s. 71–80, <fucos.or.kr/journal/APJCRI/Articles/v6n7/7.pdf>, [dostęp: 15.07.2023].
- Korzynski, P., Mazurek, G., Krzyrkowska, P., Kurasinski, A. (2023), *Artificial Intelligence Prompt Engineering as a New Digital Competence: Analysis of Generative AI Technologies Such as ChatGPT*, „Entrepreneurial Business and Economics Review”, t. 11, nr 3, s. 25–37.
- Kaplan, A., Haenlein, M. (2019), *Siri, Siri, in My Hand: Who’s the Fairest in the Land? On the Interpretations, Illustrations, and Implications of Artificial Intelligence*, „Business Horizons”, t. 62, nr 1, s. 15–25.
- Leong, L., Ahmadi, S.M. (2017), *An Analysis of Factors Influencing Learners’ English Speaking Skill*, „IJREE 2017”, t. 2, nr 1.
- Nunan, D. (1991), *Language Teaching Methodology: a Textbook for Teachers*, Prentice Hall.
- Parlament Europejski (2023), *Sztuczna inteligencja: co to jest i jakie ma zastosowania?*, <www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20200827STO85804/sztuczna-inteligencja-co-to-jest-i-jakie-ma-zastosowania>, [dostęp: 15.07.2023].
- Rao, S.P. (2019), *The Importance of Speaking Skills in English Classrooms*, „Alford Council of International English & Literature Journal”, t. 2, nr 2, s. 6–18.
- Ray, P.P. (2023), *ChatGPT: A Comprehensive Review on Background, Applications, Key Challenges, Bias, Ethics, Limitations and Future Scope*, „Internet of Things and Cyber-Physical Systems”, t. 3, s. 121–154, <doi.org/10.1016/j.iotcps.2023.04.003>, [dostęp: 3.11.2023].
- Schütz, R.E. (2019) *Stephen Krashen’s Theory of Second Language Acquisition*, English Made in Brazil, <www.sk.com.br/sk-krash-english.html>, [dostęp: 15.07.2023].
- Sultana, N., Jamin, B. (2021), *Overcoming Fear to Improve English Speaking Skill*, „International Journal of Research and Innovation in Social Science”, t. 5, nr 12, s. 17–27.
- Ur, P. (2012), *A Course in English Language Teaching. 2nd Edition*, Cambridge University Press.
- Vázquez-Cano, E., Ramírez-Hurtado, J.M., Sáez-López, J.M., López-Meneses, E. (2023), *ChatGPT: The brightest Student in the Class*, „Thinking Skills and Creativity”, t. 49, <doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101380>, [dostęp: 3.11.2023].

MARCIN RYSZKA Magister filologii angielskiej. Nauczyciel języka angielskiego w Publicznej Szkole Podstawowej im. Kazimierza Wielkiego oraz w Samorządowym Przedszkolu w Przedborzu. Tłumacz języka angielskiego i nauczyciel informatyki. Ukończył studia podyplomowe z zakresu informatyki z elementami e-learningu. Pasjonat nowoczesnych technologii w nauczaniu języków obcych.